

Державна служба статистики України

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Держстату України
09.11.2012 №453

**Методологічні положення
щодо організації статистичного спостереження
за змінами тарифів на транспортування вантажів
трубопроводами і розрахунку індексів тарифів**

Київ
2012

Методологічні положення щодо організації статистичного спостереження за змінами тарифів на транспортування вантажів трубопроводами (далі – Методологічні положення) вміщують методологічні основи державного статистичного спостереження зі статистики тарифів на транспортування вантажів трубопроводами.

Методологічні положення призначені для використання працівниками органів державної статистики.

Методологічні положення схвалені Комісією з питань удосконалення методології та звітної документації Державної служби статистики України (протокол від 7 вересня 2012 року № 10).

Методологічні положення підготували співробітники Державної служби статистики України:

Калабуха О.С. – директор департаменту статистики цін;

Кузьміна Л.А. – заступник директора департаменту статистики цін-
начальник відділу статистики цін будівництва,
транспорту, зв'язку та житла

Державна служба статистики України

- адреса: вул. Шота Руставелі, 3, м. Київ, 01601, Україна
- телефони: 284-31-32, 287-21-05
- факс: 235-37-39
- електронна пошта: O.Kalabukha@ukrstat.gov.ua;
L.Kuzmina@ukrstat.gov.ua

ЗМІСТ

Передмова.....	4
1. Загальні положення.....	5
2. Словник термінів.....	5
3. Основні характеристики державного статистичного спостереження.....	6
4. Етапи проведення та розробки державного статистичного спостереження.....	7
4.1. Визначення базових організацій.....	7
4.2. Відбір послуг-представників.....	8
4.3. Документи первинного обліку та порядок збору інформації щодо тарифів.....	8
4.4. Формування вагової структури.....	9
4.5. Розрахунки індивідуальних та групових індексів тарифів.....	10
4.6. Розрахунки зведеного індексу тарифів.....	12
5. Розрахунки індексів тарифів до різних базисних періодів.....	13
6. Поширення даних державного статистичного спостереження.....	14
Перелік використаної літератури.....	15

Передмова

Методологічні положення розроблені з метою визначення методологічної основи проведення статистичного спостереження за змінами тарифів та розрахунків їх індексів на державному рівні.

Методологічні положення містять:

- основні визначення і терміни;
- інструментарій, який використовується для проведення державного статистичного спостереження;
- порядок організації та проведення державного статистичного спостереження;
- розрахунки основних показників державного статистичного спостереження.

Індекси тарифів використовуються для аналізу та прогнозування цінових процесів в економіці.

При підготовці Методологічних положень враховані норми законів України "Про державну статистику", "Про інформацію", "Про трубопровідний транспорт", "Про нафту і газ".

1. Загальні положення

Статистичне спостереження щодо зміни тарифів на транспортування вантажів трубопроводами забезпечує інформаційну основу для проведення розрахунків індексів тарифів.

Індекс тарифів на транспортування вантажів трубопроводами характеризує динаміку загального рівня тарифів при незмінній структурі надання послуг із транспортування вантажів трубопроводами за певний період часу. Він є показником зміни вартості фіксованого набору послуг із транспортування вантажів у поточному періоді порівняно з базисним.

Побудова індексів тарифів на транспортування вантажів трубопроводами складається з таких етапів:

- визначення базових організацій;
- відбір послуг-представників;
- визначення документів первинного обліку та порядку збору інформації щодо тарифів;
- формування вагової структури;
- розрахунки індивідуальних та групових індексів тарифів;
- розрахунки зведеного індексу тарифів.

Статистичне спостереження за змінами тарифів на транспортування вантажів трубопроводами проводиться відповідно до плану державних статистичних спостережень, який затверджується розпорядженням Кабінету Міністрів України. Розрахунки індексів тарифів здійснюються на державному рівні за послугами-представниками по країні в цілому.

2. Словник термінів

Для цілей цих Методологічних положень терміни вживаються в наступних визначеннях.

Базисний період індексу – період часу, для якого значення індексу приймається за 1,0, або 100%.

Базова організація – організація, підприємство транспорту, де проводиться спостереження за зміною тарифів на транспортування вантажів.

Вагова структура (вагові коефіцієнти) – частка доходів послуг-представників, яка визначена на основі фактичних доходів підприємств від надання послуг на транспортування вантажів трубопроводами.

Індекс базисний – індекс, який отримують шляхом зіставлення з рівнем періоду, що прийнятий за базу порівняння.

Індекс тарифів – відносний показник, виражений у коефіцієнтах або відсотках, що характеризує зміну тарифів у часі (індекс динаміки).

Індекс тарифів груповий – індекс тарифів для виду послуг, які є середньозваженими з індивідуальних індексів тарифів послуг-представників.

Індекс тарифів довгостроковий – індекс тарифів послуг-представників поточного або попереднього періоду порівняно з базисним.

Індекс тарифів зведений – середньозважений із групових індексів.

Індекс тарифів індивідуальний – індекс, отриманий на основі тарифів за видами сполучення послуг-представників у звітному та попередньому кварталах.

Послуга-представник – це сукупність видів послуг, які є однорідними за своїми властивостями та призначенням і мають однакові тенденції щодо зміни тарифів.

Репрезентативність – властивість вибіркової сукупності відтворювати основні характеристики генеральної сукупності.

Середній тариф – тариф, розрахований на основі тарифів конкретних маршрутів як середньоарифметичний зважений на обсяги транспортування вантажів трубопроводами.

3. Основні характеристики державного статистичного спостереження

Обстеження зміни тарифів на транспортування вантажів трубопроводами – це державне статистичне спостереження, що здійснюється окремо за кожною послугою-представником та видом сполучення на постійній основі з квартальною періодичністю, а щодо доходів від транспортування вантажів трубопроводами – один раз на рік.

Метою проведення державного статистичного спостереження є отримання даних щодо зміни тарифів на транспортування вантажів трубопроводами для розрахунку індексів тарифів.

Державне статистичне спостереження на транспортування вантажів трубопроводами має такі основні характеристики:

- *Вид державного статистичного спостереження:*
  - за ступенем охоплення одиниць: несуцільне основного масиву;
  - за часом реєстрації даних: поточне.
- *Організаційна форма державного статистичного спостереження:*
статистична звітність.

- *Спосіб державного статистичного спостереження:*
документальний облік.
- *Одиниця державного статистичного спостереження:*
підприємство.
- *Органи, які здійснюють державне статистичне спостереження:*
Держстат України.
- *Місце проведення державного статистичного спостереження:*
м. Київ.
- *Національні класифікації, що використовуються при проведенні державного статистичного спостереження:*

КСПОВО – Класифікатор системи позначень одиниць вимірювання та обліку.

4. Етапи проведення та розробки державного статистичного спостереження

Розробка та проведення розрахунків показників державного статистичного спостереження за змінами тарифів на транспортування вантажів трубопроводами здійснюється на державному рівні за такими етапами.

4.1. Визначення базових організацій

Визначення базових організацій для проведення державного статистичного спостереження за змінами тарифів на транспортування вантажів трубопроводами здійснюється на державному рівні.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 25.12.1996 №1548 "Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)" Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (НКРЕ), встановлює тарифи на транспортування природного газу, нафти для споживачів України. Тарифи на транзит природного газу, нафти територією України встановлюються на підставі міжурядових угод. Тарифи за надані послуги з транзиту нафти територією України визначаються у контрактах між ПАТ "Укртранснафта" та суб'єктами господарської діяльності (власниками нафти), транзиту газу – між НАК "Нафтогаз України" та ВАТ "Газпром".

З метою проведення державного статистичного спостереження на транспортування природного газу та нафти відібрані такі організації, які

мають дані щодо тарифів:

- НКРЕ – тарифи на транспортування природного газу, нафти для споживачів України;
- НАК "Нафтогаз України" – тарифи за транзит природного газу територією України;
- ПАТ "Укртранснафта" – тарифи за транзит нафти територією України.

4.2. Відбір послуг-представників

Для забезпечення репрезентативності розрахунків індексів тарифів на транспортування вантажів трубопроводами доходи на відібрані послуги-представники та види сполучення повинні мати найбільшу питому вагу в загальному обсязі вантажів, що транспортуються трубопроводами.

Відбір проводиться у два етапи:

На першому етапі відбираються послуги-представники, які забезпечують найбільшу величину доходів у загальному обсязі транспортування вантажів, характеризуються відносною стабільністю властивостей та відображають динаміку тарифів на транспортування вантажів трубопроводами.

Серед вантажів, що транспортуються трубопроводами, цим вимогам відповідають такі послуги-представники:

- транспортування нафти;
- транспортування газу.

На другому етапі відбираються види сполучення, за якими здійснюється транспортування вантажів трубопроводами:

- транспортування вантажів для споживачів України (умовне позначення - У);
- транзит вантажів територією України (умовне позначення - Т).

Реєстрація тарифів на транспортування вантажів трубопроводами проводиться за видами послуг, перелік яких формується на державному рівні з уніфікованим описом тарифоутворюючих параметрів (специфікацій) у розрізі видів сполучення.

4.3. Документи первинного обліку та порядок збору інформації щодо тарифів

Інформація щодо тарифів на транспортування вантажів трубопроводами та стосовно доходів від транспортування вантажів трубопроводами формується з використанням таких документів первинного обліку:

1. Звіти про ліцензовану діяльність, затверджені постановою НКРЕ від 23 листопада 2005 року № 1044 "Про затвердження форм звітності НКРЕ", а саме:

- "Звіт про ліцензовану діяльність суб'єктів господарської діяльності з

транспортування, зберігання, розподілу природного газу та його постачання за регульованим тарифом";

- "Звіт про ліцензовану діяльність суб'єктів господарської діяльності з транспортування нафти магістральними трубопроводами".

2. Дані актів вартості послуг транзиту газу за Контрактом від 19.01.2009 № ТКГУ між НАК "Нафтогаз України" та ВАТ "Газпром" про обсяги та умови транзиту природного газу територією України на період до 2019 року; актів прийому-передачі послуг по транзитному транспортуванню газу територією України між НАК "Нафтогаз України" та ВАТ "Газпром".

3. Дані актів виконаних послуг та звірки взаєморозрахунків, що складаються між ПАТ "Укртранснафта" та замовниками послуг із транспортування нафти.

Спостереженню підлягають середні тарифи на транспортування вантажів трубопроводами без податку на додану вартість (ПДВ), акцизного збору та інших податків станом на 21 число останнього місяця звітного кварталу. Якщо на дату спостереження транспортування вантажів не здійснювалися, то форма державного статистичного спостереження має містити середні тарифи, за якими проводилось транспортування вантажів у найближчий до дати спостереження час.

4.4. Формування вагової структури

Основою інформаційної бази для формування вагової структури (вагових коефіцієнтів) є дані стосовно доходів від транспортування вантажів трубопроводами за попередній рік відповідно до бланку форми державних статистичних спостережень № 1-доходи (труб) "Звіт про доходи від транспортування вантажів трубопроводами".

Вагові коефіцієнти відображають відносну значимість послуг-представників на транспортування вантажів трубопроводами, що вимірюється їх часткою в доходах від надання послуг на транспортування вантажів трубопроводами і віддзеркалюють ступінь впливу зміни тарифів кожного виду послуг-представників на величину індексів тарифів у цілому. За допомогою вагових коефіцієнтів на державному рівні здійснюється агрегація індивідуальних індексів до зведеного.

Перегляд вагової структури та перехід на нові вагові коефіцієнти здійснюється органами державної статистики щорічно, що дозволяє

розрахувати індекси тарифів на транспортування вантажів трубопроводами за різні періоди з використанням різних базисних років.

4.5. Розрахунки індивідуальних та групових індексів тарифів

Індивідуальні індекси тарифів на транспортування вантажів трубопроводами по кожному виду сполучення розраховуються на основі тарифів на відібрані для спостереження послуги-представники за формулою:

$$i_{k,t/t-1}^v = \frac{p_{k,t}^v}{p_{k,t-1}^v} \times 100, \quad (1)$$

де:

- $i_{k,t/t-1}^v$ – індекс тарифу послуги-представника (k) за видом сполучення (v) звітного кварталу (t) до попереднього кварталу ($t-1$);
- $p_{k,t}^v$ – тариф послуги-представника (k) за видом сполучення (v) звітного кварталу (t);
- $p_{k,t-1}^v$ – тариф послуги-представника (k) за видом сполучення (v) попереднього кварталу ($t-1$).

На основі індивідуальних індексів тарифів послуг-представників розраховуються групові індекси тарифів на послуги-представники за формулою середньоарифметичної зваженої:

$$I_{k,t/t-1} = \frac{\sum_{k=1}^n i_{k,t/t-1}^v \times W_{k,0}^v}{\sum_{k=1}^n W_{k,0}^v}, \quad (2)$$

де:

- $I_{k,t/t-1}$ – груповий індекс тарифу послуги-представника (k) за всіма видами сполучень звітного кварталу (t) до попереднього кварталу ($t-1$);
- $W_{k,0}^v$ – частка доходів послуги-представника (k) у транспортуванні вантажів трубопроводами у базисному періоді (0) за видами сполучень;
- n – кількість послуг-представників за всіма видами сполучень.

Приклад розрахунку індивідуальних та групових індексів тарифів на транспортування вантажів трубопроводами наведено нижче:

Таблиця 1

№ п/п	Найменування послуг- представників (за видами сполучення)	Вид сполу- чення	Середній тариф		Індиві- дуальний індекс тарифів, %	Частка доходів, %
			поперед- ний квартал (t-1)	звітний квартал (t)		
А	Б	В	1	2	3=2:1x100	4
01	Транспортування 1 тонни нафти , грн.	У	10,20	10,37	101,7	11,0
	Транспортування 1 тонни нафти на 100 км, дол.США	Т	1,06	1,07	100,9	10,1
	Транспортування 1 тонни нафти на 100 км, Євро	Т	1,08	1,08	100,0	11,1
						32,2
02	Транспортування 1000 м ³ газу , грн.	У	280,00	280,00	100,0	18,5
	Транспортування 1000 м ³ газу , дол.США	Т	2,80	3,00	107,1	49,3
						67,8

$$I_{01} = \frac{11,0 \times 101,7 + 10,1 \times 100,9 + 11,1 \times 100,0}{32,2} = 100,9\%$$

$$I_{02} = \frac{18,5 \times 100,0 + 49,3 \times 107,1}{67,8} = 105,2\%$$

Таким чином, тарифи на транспортування нафти за всіма видами сполучень у звітному кварталі (t) порівняно з попереднім кварталом (t-1) зросли на 0,9%, газу – на 5,2%.

4.6. Розрахунки зведеного індексу тарифів

Зведений індекс тарифів на транспортування вантажів трубопроводами розраховується на основі групових індексів тарифів послуг-представників і частки доходів від транспортування вантажів трубопроводами за базисний період.

Розрахунки зведених індексів тарифів здійснюються за модифікованою формулою Ласпейреса:

$$I_{t/t-1}^z = \sum_{k=1}^n [W_{k,o} \times \frac{I_{k,t/0}}{I_{k,t-1/0}}], \quad (3)$$

де:

$I_{t/t-1}^z$ – зведений індекс тарифів звітнього кварталу (t) до попереднього кварталу ($t-1$);

$I_{k,t/0}$ – довгостроковий індекс тарифів послуги-представника (k) звітнього періоду (t) порівняно з базисним (0);

$I_{k,t-1/0}$ – довгостроковий індекс тарифів послуги-представника (k) попереднього періоду ($t-1$) порівняно з базисним (0).

Приклад розрахунку зведеного індексу тарифів на основі групових індексів тарифів послуг-представників на транспортування вантажів трубопроводами наведено нижче:

Таблиця 2

№ п/п	Найменування послуг-представників	Групові індекси тарифів (довгострокові), %		Частка доходів, %
		попередній квартал ($t-1$)	звітний квартал (t)	
А	Б	1	2	3
	Усі вантажі:			100,0
01	Транспортування нафти	100,2	100,9	32,2
02	Транспортування газу	101,4	105,2	67,8

$$I_{t/t-1}^z = 32,2 \times \frac{100,9}{100,2} + 67,8 \times \frac{105,2}{101,4} = 102,8\%$$

Таким чином, тарифи на транспортування вантажів трубопроводами у звітньому кварталі (t) порівняно з попереднім ($t-1$) підвищилися на 2,8%.

5. Розрахунки індексів тарифів до різних базисних періодів

Розрахунки індексів тарифів на транспортування вантажів трубопроводами здійснюються з квартальною періодичністю.

Щоквартально, крім індексів тарифів до попереднього кварталу, розраховуються індекси до IV кварталу попереднього року, до відповідного кварталу та відповідного періоду попереднього року.

Для розрахунку зазначених індексів використовуються такі формули:

до IV кварталу попереднього року:

$$I_{t/0} = \frac{I_{t-1/0} \times I_{t/t-1}}{100}, \quad (4)$$

де:

$I_{t-1/0}$ – індекс тарифів попереднього кварталу до IV кварталу попереднього року.

$I_{t/t-1}$ – індекс тарифів звітної кварталу до попереднього;

до відповідного кварталу попереднього року:

$$I_{tT/t(T-1)} = \frac{I_{0(T-1)/0(T-2)} \times I_{tT/0(T-1)}}{I_{t(T-1)/0(T-2)}} \quad (5)$$

де:

T – поточний рік;

$T - 1$ – попередній рік;

$T - 2$ – рік, що передуює попередньому;

$I_{0(T-1)/0(T-2)}$ – індекс тарифів IV кварталу попереднього року до IV кварталу року, що передуює попередньому;

$I_{tT/0(T-1)}$ – індекс тарифів звітної кварталу поточного року до IV кварталу попереднього року;

$I_{t(T-1)/0(T-2)}$ – індекс тарифів відповідного кварталу попереднього року до IV кварталу року, що передуює попередньому.

до відповідного періоду попереднього року:

$$I_{T/(T-1)} = \frac{\sum_1^n I_{tT/0(T-2)}}{\sum_1^n I_{t(T-1)/0(T-2)}}, \quad (6)$$

де:

n – кількість кварталів, що складає період;

$I_{tT/0(T-2)}$ – індекс тарифів кварталів поточного року до IV кварталу року, що передуює попередньому;

$I_{t(T-1)/0(T-2)}$

– індекс тарифів відповідних кварталів попереднього року до IV кварталу року, що передує попередньому.

У публікаціях та офіційних повідомленнях дані щодо індексів тарифів на транспортування вантажів трубопроводами наводяться з одним десятковим знаком після коми.

6. Поширення даних державного статистичного спостереження

Статистична інформація щодо індексів тарифів на транспортування вантажів за послугами-представниками поширюється у вигляді економічних доповідей, статистичних збірників і бюлетенів, таблиць для веб-сайту в друкованому й електронному вигляді.

Основними статистичними публікаціями зі статистики щодо індексів тарифів на транспортування вантажів трубопроводами є:

- економічна доповідь "Про соціально-економічне становище України";
- збірник "Україна у цифрах" та "Статистичний щорічник України";
- статистичний бюлетень "Статистичний бюлетень № 1";
- статистичний збірник "Індекси цін виробників";
- таблиці для офіційного веб-сайту.

При поширенні інформації користувачам виконуються вимоги Закону України "Про державну статистику" стосовно конфіденційності даних.

Департамент статистики цін

Перелік використаної літератури

1. Закон України "Про державну статистику" (зі змінами та доповненнями) від 02.10.1992 № 2657-XI.
2. Закон України "Про інформацію" від 02.10.1992 № 2657-XII.
3. Закон України "Про нафту і газ" від 12.07.2001 № 2665-III.
4. Закон України "Про трубопровідний транспорт" від 15.05.1996 № 192/96-ВР.
5. Глосарій до плану державних статистичних спостережень, затверджений наказом Держкомстату України від 29.12.2009 № 498.
6. Єріна А.М. Організація вибірових обстежень: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2004.
7. Статистика: Підручник / Герасименко С.С., Головач А.В., Єріна А.М. та ін.; за наук. ред. Герасименка С.С. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000.
8. Термінологічний словник/наук. керівник О.О.Васечко – 1-е видан., – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004.